

Vilhelm Rumohr har sagt ja til naturreservat på deler av eiendommen. Staten betaler erstatning på nær 50 millioner kroner for å bevare skogen fri for inngrep.

Vilhelm får 49 millioner for å la skogen stå

Grunneiere får millioner for å verne norsk natur. En godseier i Sogn får mest penger av alle.

Atle Andersson

Tor Høvik (foto)
tor.hovik@bt.no

Vilhelm Rumohr står midt i elveleiet og ser utover landskapet.

– Man får litt sånn Canada-følelse her.

Han eier hele herligheten – skog, myr og fjell midt i hjertet av det vestnorske fjordlandskapet.

– Det er en nytelse å være her, sier han stille.

Snart kommer det også 49 millioner inn på kontoen.

Rumohr får pengene for ikke å gjøre noe – bortsett fra én ting:

La naturen og skogen være i fred – fri for inngrep.

Godseieren på Frønningen i Sogn har sagt ja til å opprette et 17,2 kvadratkilometer stort område til naturreservat.

Hele eiendommen til Rumohr i Lærdal kommune er mer enn tre ganger så stor.

Aldri tidligere har en privat grunneier i Vestland fått så mye penger for å bevare skog.

Ordringen kalles frivillig skogvern.

Grunneiere får skattefri erstatning av staten for å la skogen stå.

Det kan ligge gull i grønne skoger – både naturskatter og andre verdier.

BT har fått innsyn i de største avtalene om [frivillig vern i Vestland](#) de siste årene.

Fem grunneiere har mottatt mer enn ni millioner kroner hver.

Et tosifret antall grunneiere har fått millionerstatninger for å si ja til å la skogen stå.

Et ektepar fra Bergen kjøpte et nedlagt småbruk med en skogteig i en annen kommune.

De betalte rundt én million kroner for eiendommen.

Da staten noen år senere ville verne skogen, fikk de tre millioner kroner på bok fra den norske stat.

Paret ønsker å være anonyme – av hensyn til de forrige eierne.

Men de legger ikke skjul på at de er fornøyde både med beløp og vern.

Stortinget har bestemt at ti prosent av skogen i Norge skal vernes, og da må staten punge ut til skogeiere. Norge er ennå bare litt over halvveis til målet.

Da Vilhelm Rumohr skrev under avtalen, bidro han til at skogvernet i Vestland gjorde et pent lite byks oppover. Frønningen ble det 44. naturreservatet i fylket etter frivillig skogvern.

Skogeieren i Sogn liker ikke sammenlikningen med «lottogevinst», som ble brukt da [Sogn Avis](#) først omtalte erstatningen han nå får.

– Synes du beløpet er passende?

– Jeg synes egentlig det, ja. Summen er akseptabel.

Rumohr kaller det en anerkjennelse for avgjørelsen han tok for 35 år siden. Da bestemte han seg for å bevare skogen.

– Jeg har aldri angret, selv om jeg har gått glipp av noen inntekter.

Han får også 5,5 prosent rente – 224.600 kroner i måneden – på erstatningsbeløpet frem til vedtaket om naturreservat er banket gjennom hos Kongen i statsråd senere i år.

Godseieren tar imot på fergekaien, og ber oss ta plass i sin svarte terrengbil, en Mercedes Geländewagen 2011-modell.

Helt nede ved Sognefjorden er terrenget vilt og bratt.

– Dere vil få se en helt annen verden der oppe.

Grusveiene slynger seg opp mellom blåbærlyng og lange, slanke furutrær.

Rumohr stanser på et grønt, frodig platå under sølvgrått fjell.

Han trasker innover i skogen. Et par hjort fyker av gårde i skogbrynet. Noen lemen og frosker kravler mellom duggvåte krekebærtuer.

Men godseieren ser etter andre skapninger.

Han vet at de finnes her, men skogen er stor. Rumohr eier et område nesten like stort som hele Åsane bydel.

Så åpenbarer det seg en krokete, bredvokst furu i en lysning i landskapet.

– Dette treet kan være åtte hundre år. Det er gøy å finne sånne.

Ekspertene som har gått i området, har funnet enkelttrær fra 1100-tallet. De begynte å gro før det [blodige slaget ved Fimreite](#), litt lenger inne i fjorden.

For Rumohr er gamle trær mer enn bare tømmer.

– De har personlighet. De snakker til oss med sitt estetiske preg. Noen av dem er som fantastiske skulpturer.

Nå er skogmannen tørst. Han legger seg over et bekkedar og slurper i seg en god munnfull av det sildrende vannet.

Her sanker Vilhelm og samboeren Zsuzanna Barna også ingredienser til edlere dråper.

Einbær og urter fra egen skog inngår i Frønningens premierte gin. Nå er de også i gang med å utvikle en gin der alt av råstoffer stammer fra Frønningen.

I områder som blir naturreservat gjennom frivillig skogvern, er det forbudt å hogge trær, bygge hytter eller gjøre andre inngrep. Men ellers kan området stort sett brukes som før. Folk kan plukke bær, sanke sopp og drive friluftsliv.

Skogeieren beholder samtidig eiendomsretten og jakt-, fiske- og beiterettigheter.

933 områder er blitt naturreservater gjennom ordningen med frivillig vern på privat grunn, ifølge tall BT har innhentet hos Miljødirektoratet. 44 av dem ligger i Vestland.

Staten har punget ut med minst 4,3 milliarder kroner til grunneiere siden 2005. Den foreløpige toppen ble nådd i fjor med 456 millioner.

Pengene skal erstatte tap av fremtidige inntekter fra skogsdrift.

Vilhelm Rumohr hadde uansett ikke tenkt å drive aktiv, kommersiell hogst i området som nå blir naturreservat.

– Hva skal du bruke pengene til?

– Jeg har ikke tenkt å dra på byen og feste vekk pengene.

– Jeg tenker å investere i noe mer langsiktig.

Et kraftverk utenfor verneområdet er på ønskelisten. Han vil også satse mer på turisme, først og fremst jaktutleie.

Han har rundt 90 hjorteløyver. Noen jakter også elg.

Hjortejakten er den viktigste inntektskilden etter at sagbruket på Frønningen ble lagt ned.

To av jegerne sitter rundt et bål med utsyn over reservatet. Kaffekjelen går rundt.

– Her løser vi alle verdensproblemene, sier Geir Busk.

Tømreren fra Nesodden har jaktet i Rumohrs rike helt siden 1991.

Han stryker elghunden Trixie over den grå pelsen.

– Her jakter vi det gode liv.

Jegerkompis Håkon Thoresen nikker.

Det er tre ting som trekker dem hit hver høst.

Naturopplevelsen, jaktspenningen og kameratskapet.

De er glad for at området kan brukes til jakt også etter at det er blitt naturreservat.

– Det er viktig å stanse nedbyggingen av norsk natur. Tenk for en kontrast det hadde vært om det kom skjæmmende vindturbiner på fjellet her, sier Busk.

Rumohr tror området kan bli oppfattet som mer attraktivt og verdifullt nå som det har fått status som naturreservat.

Frønningen er mer enn bare trær.

– Her er leveområde for sopp, lav, insekt, dyr og planter i et tettvevd nettverk, sier Maria Knagenhjelm. Hun er seniorrådgiver hos Statsforvalteren i Vestland.

Foruten hjort, elg og noen reinsdyr som streifer ned fra fjellet, er det flust av småvilt. Rumohr har også sett spor etter jerv og gaupe, men den siste bjørne-observasjonen var på 1980-tallet.

Knagenhjelm er strålende fornøyd med at det nye naturreservatet nå er sikret i samarbeid med grunneieren.

– Dette er et historisk rikt område med nærhet til verdensarven i Nærøyfjorden.

Maria Knagenhjelm trekker frem to ting til:

Klimaeffekten ved at karbon lagres i bakken i overskuelig fremtid.
Dyr og andre arter kan bevege seg fritt i området og økosystemet får utvikle seg naturlig.

– At området fortsatt kan brukes til jakt og friluftsliv gjør at fremtidige generasjoner også kan få oppleve naturen her, sier hun.

Hun er også glad for at det ikke er grantrær på Frønningen.

– Gran i spredning er den største trusselen mot verneområdene i Vestland og blir stadig dyrere å fjerne.

Magnus Johan Steinsvåg hos Statsforvalteren i Vestland sier mange grunneiere med utmark ikke aner at skogen de eier kan være verdifull. Ordningen med frivillig vern er dessuten ukjent for mange.

Men når ryktet først sprer seg, melder flere sin interesse, ifølge seniorrådgiveren.

– Du skal lete veldig lenge for å finne noen som er misfornøyd med ordningen.

For et par år siden måtte staten be statsforvalterne i landet om å bremse skogvernet fordi kassen var bunnskrapt. I år er det bevilget 800 millioner til formålet, et beløp som er rekordhøyt og som kom etter budsjettforlik med SV.

Steinsvåg sier 3,4 prosent av skogen i Vestland nå er vernet. Målet er ti prosent. Derfor er det viktig å få fortgang i flere verneprosesser.

– Med dagens vernetempo når vi ti prosent-målet først i 2068. Men innen den tid kan mye av naturskogen allerede være tapt som følge av inngrep, hogst og spredning av gran, sier han.

Vilhelm Rumohr er sønn av billedkunstneren Knut Rumohr som skapte mye av kunsten sin på Frønningen.

Selv overtok han formelt den store eiendommen som 19-åring. Den gang var han – etter eget utsagn – helt grønn på alt som handlet om skogbruk. Han tok utdanning som skogingeniør.

Senere knyttet han nære bånd både til trærne og naturen.

Han beskriver en tur i skogen som å gå inn i et hus – i et hjem som tilhører dyr, trær og andre skapninger.

Godseieren skjønner godt at noen mennesker omfavner trær.

– Det hender jeg gjør det selv. Og i denne skogen vet jeg om trær som hadde fortjent en klem.

For Vilhelm Rumohr gir den store, levende skogen en ro og opplevelse av å tilhøre noe mye større.

Norges mest kjente skogdikter Hans Børli formidler den samme følelsen i disse linjene fra diktet «Langt innpå skoga»:

Ti tusen mål skog står og svagar i vind

Og tenker og er som et levende sinn

Og hjertet mitt banker aleine med alt

Som hvisker så stilt og som huier så kaldt

Langt innpå skoga langt innpå skoga

Ho ho ho

– Mange vet ikke om ordningen

Magnus Johan Steinsvåg hos Statsforvalteren i Vestland sier mange grunneiere med utmark ikke aner at skogen de eier kan være verdifull. Ordningen med frivillig vern er dessuten ukjent for mange.

Men når ryktet først sprer seg, melder flere sin interesse, ifølge seniorrådgiveren.

– Du skal lete veldig lenge for å finne noen som er misfornøyd med ordningen.

For et par år siden måtte staten be statsforvalterne i landet om å bremse skogvernet fordi kassen var bunnskrappt. I år er det bevilget 800 millioner til formålet, et beløp som er rekordhøyt og som kom etter budsjettforlik med SV.

Steinsvåg sier 3,4 prosent av skogen i Vestland nå er vernet. Målet er ti prosent. Derfor er det viktig å få fortgang i flere verneprosesser.

– Med dagens vernetempo når vi ti prosent-målet først i 2068. Men innen den tid kan mye av naturskogen allerede være tapt som følge av inngrep, hogst og spredning av gran, sier han.

V

Frivillig vern

Frivillig vern går ut på at skogeier tilbyr skogareal for vern. Hvis området har naturfaglige kvaliteter som gjør at det kan vernes, og myndighetene takker ja til tilbudet, kan området vernes som naturreservat.

Skogeier vil da få skattefri erstatning for området som vernes. Denne erstatningen er basert på verdien av å drive skogbruk i området. Skogeier beholder eiendomsretten, samt jakt-, fiske- og beiterettigheter.

Det er særlig gammel skog som har verneverdi.

I Vestland ser Statsforvalteren særlig etter rik edelløvsog og vestnorsk regnskog når de skal blinke ut aktuelle verneområder.

På Frønningen er det den gamle boreale barskogen som fremheves i vernevedtaket. Av de totale verneområdet på 17.283 dekar, er rundt 7200 dekar dekket av skog.

Erstatningsbeløpet fastsettes etter at en skogsakkyndig fra staten beregner verdien av skogen og deretter sender erstatningstilbud til skogeier. En sakkyndig hos skogeierorganisasjonene bistår skogeieren i forhandlingene.

Kilder: Norskog, frivilligvern.no og Statsforvalteren i Vestland